

NOAH

NOVEMBER

83

KR.10

UDGIVER

NOAH

Rådhusstræde 13

1466 Kbh. K

Tlf: 01-156052

Giro: 5 56 00 39

Åbningstid:

Hverdage 10-16

ABONNEMENT

NOAH 79-86, kr. 75-

Institutioner o.lign.

kr. 150-

Ældre numre kan købes

så længe lager haves.

Meddelelser om flyt-

ning og reklamation

vedr. levering rettes

til postvæsnet.

SATS

Ralfs Fotosats

Carolinevej 32

2900 Hellerup

Tlf: 01-624516

TRYKKERI

Eks-skolens

Trykkeri ApS

Nørrebrogade 5C st.

2200 Kbh. N

Tlf: 01-357276

REDAKTION

Mikael M. Andersen

Merete Dalby

Jesper Jørgensen

Per Knudsen

Søren B. Nielsen

Henning Schroll

Jimmy Staal

Lisbet Bloch-Sørensen

Hvad er årsagen til at have fremtidsdrømmerier - utopier?

Måske frygten for fremtiden??!!

For NOAH er det ikke underligt at diskutere utopier, men en naturlig fortsættelse af levevilkårsdebatten. Og der er heller ikke langt fra levevilkårsbegrebet til tankerne om et bedre samfund.

Men hvad er utopi? Hvilken strategi skal man bruge for at realisere sine fremtidsdrømme? Hvordan kan en utopi se ud? Er det realistisk? Det er nogle af de spørgsmål, vi har forsøgt at tage hul på, siden ideen om et NOAH-blad om utopier opstod for ca. et år siden.

I det forløbne år har vi i NOAH så diskuteret utopier, så vi ind imellem har været ganske blå i hovederne - både i bladgruppen, på et halvårsmøde og i andre NOAH-sammenhænge. I bladet er der både signerede og usignerede artikler. De sidste er skrevet af bladgruppen med udgangspunkt i de diskussioner, som har været ført.

Vi håber, at bladet kan give inspiration og sætte gang i tankerne og diskussionen om hvordan Utopia skal se ud.

- Utopidiskussionen behøver ikke kun at være et bib i luften i en krisetid!!!

uto'pi-en-er (-'pi')(efter titlen på englænderen Thomas More's bog "Utopia" fra 1516 hvori der skildres en idealstat; af gr. u ikke +'topos sted; egl.:intet sted) uigennemførlig tanke el. plan; idealistisk drømmeri. Gyldendals fremmedordbog.

"Utopien har kun til formål at give fantasien frie tøjler, med hensyn til det der er muligt at gøre, for at forandre livet." André Gorz.

Min drøm og jeres drømme

For snart mange måneder siden var der én i bladgruppen, som foreslog, at vi skulle lave et blad om utopier. Det ville være flot, spændende og helt i NOAHs ånd, hvis vi kunne. Den smule skepsis, der var hos nogle, blev ryddet af vejen, og vi sluttede begejstret op om ideen. — Uanende hvilket smertensbarn dette projekt skulle blive og hvilke hovedbrud og udsættelser, det skulle medføre.

Det har været sjovt men også meget svært at arbejde med det uafgrænselige og uhåndterbare emne. Når vi har holdt fast på vores beslutning om at lave et blad, skyldes det ikke kun stædighed, men også at vi stadig tror på værdien af at skabe og diskutere utopier — og skulle det blive så som så med produktet, så kan vi i hvert tilfælde skrive under på, at processen er lærerig. Nogle af vores tilnærmelser til og erfaringer med at arbejde med den svære størrelse utopi kan måske belyse utopibegrebets forskellige niveauer og muligheder, svage og stærke sider.

Først lidt om baggrunden for vores utopisnak og hvilken side af utopien, som vi endte med at vælge.

Det med at snakke om utopier er jo ikke noget, NOAH har fundet på. Faktisk har utopibegrebet gennem de sidste par år oplevet lidt af en renæssance i bevægelserne og på venstrefløj. Ja, ja — smukke drømme kilder sødt i svære krisetider, siger skeptikerne. Men nogle af tilhængerne har også selv fået reflekteret over, hvorfor de tager utopierne op. Der er flere faktorer, men især tre bliver fremhævet.

For det første den afgørende kendsgerning at den store samfundsomvæltning, revolutionen, ikke bare kom af sig selv, og at kapitalismen endnu ikke har gravet sin egen grav og synes, om ikke at trives i bedste velgående, så dog at have en bemærkelsesværdig overlevelsessevne. Hvilket alt sammen må siges at falde ved siden af det oprindelige marxistiske program.

Dernæst kom, at de to alternativer, Kina og Sovjet, skuffede og viste sig ikke at kunne rumme de håb om retfærdighed, menneskelig frigørelse osv., som mange havde lagt i dem.

Endelig har hele den økologiske krise, truslen mod naturgrundlaget, spørgsmålene om fordelingen af jordens ressourcer, haft en afgørende indflydelse. Det har for mange bragt en erkendelse af, at radikal nytænkning er nødvendig i forhold til fremtiden. Nytænkning f.eks. i forhold til de eksisterende samfunds og ideologiers ukritiske satsen på produktivkræfternes uhæmmede udvikling.

Der skulle altså være en varm linje mellem økologisk bevidsthed og utopisk

tænkning?

Man må faktisk sige, at der allerede ligger stærke ansatser til utopi i NOAHs arbejde. Man er gået bort fra at se forurening som et isoleret stofligt problem og taler i stedet, i bred samfundssammenhæng, om levevilkår. At anvise alternativer er blevet en vigtig del af NOAHs formålsparagraf, og der er f.eks. blevet udarbejdet flere alternative økologiske kommuneplaner. Der skulle således være et godt grundlag for, at man i NOAH kunne begynde at lave og diskutere en helhedsutopi. Vi tænker her på en samlet samfundsvision, der ikke blot er et smukt og glitrende luftkastel, men skabt med forbindelse til den givne virkelighed og de muligheder, der ligger i den. Ikke fordi vi forventer at se visionen virkeliggjort i alle detaljer, men fordi vi mener, at utopidiskussionens største værdi består i, at man tvinges til at gøre sine mål klare for sig selv og andre. Målsætningsdiskussionen er vigtigere end at lave det helt store drømmetrip, selvom det kan være udmærket. Vi nåede frem til, at det kan være godt nok at tage udgangspunkt i den drømmeriske dimension af

utopien, fordi der kan ligge noget grænseoverskridende heri, men vi synes, at vi skylder os selv og vores drømme, på et eller andet tidspunkt at forsøge at konkretisere dem i forhold til realiteterne. Det er noget, man selv må vælge, fordi utopien er et uafklaret begreb.

Det blev vi klar over i bladgruppen, da vi på et tidligt tidspunkt efterlyste en klar definition af begrebet. — I en dansk bog om emnet (Ole Thyssen, Utopisk Dialektik), hvori der i øvrigt tales for, at visionerne integreres med de givne muligheder, kunne vi, til eksempel, finde følgende redegørelse for den gængse opfattelse af utopi: »En utopia bliver regelmæssigt defineret som et intetsted — om end Lewis Mumford gør opmærksom på, at der i Mores oprindelige brug af ordet skjuler sig et ordspil mellem eutopia = det gode sted, og utopia = intet sted. Og denne tvetydige bestemmelse af utopia er stort set blevet fastholdt: en utopi er en drøm om et godt sted, som ikke findes, og som kun har en særdeles tynd forbindelse med den håndgribelige virkelighed; den er drømmen om mennesker, sådan som de ikke

"Baggrunden for en utopi er, at et individ eller en gruppe konstaterer, at deres samfund ikke kan løse de problemer, som det selv har skabt. Ikke fordi problemet er uløseligt, men fordi samfundets indretning blokerer for en løsning."

Ole Thyssen.

er, og om samfundet, sådan som det aldrig bliver. Intet under at praktiske mennesker resolut afviser at have noget med utopier at gøre.« Vores umiddelbare reaktion var »jamen, suk, det her er jo en dødssejler«. Vi blev i hvert tilfælde klar over, at hvis man overhovedet vil noget med utopier, så er det nødvendigt at gøre drømmene farlige ved at fastholde forbindelsen til virkeligheden.

Enige om at ende med at kræve konkrete forslag på bordet, startede vi alligevel selv på det overstadige niveau, hvor drømme er drømme uden restriktioner, og spurgte hinanden »hvad vil du?«, »hvad vil så du?«. Hvorpå alle stammede og rødmende klappede i, dels pga. blufærdighed, men mest fordi at mange af os er så dygtige til at kritisere og analysere og så forfærdelig dårlige til og uvante med at skulle tænke kreativt.

Under alle omstændigheder er der flere gode ting ved dette stadie med de smukke ideer. En enkelt er, at hvis man bliver enige om, at nu snakker vi om, hvad hver især har af drømme om et ideelt samfund, så har vi alle lige pludselig en ukrænkelig ret til at deltage i debatten om fremtiden. Der kræves ingen adgangskort til diskussionen i form af konkret viden, et bestemt ordforråd, kapital, medlemskab af et eller andet el.lign. På dette stadie er ingen drøm finere end den anden, for visioner er visioner, og den ene kan ikke udargumentere, men højst befrugte den anden. Det er ligeledes stadig forbudt at afvise noget som urealistisk. Det er disse ting tilsammen, som giver dette niveau af en utopidiskussion nogle energifyldte og grænseoverskridende mu-

ligheder. Muligheder for nytænkning og for brud med dårlige principper i det eksisterende. Utopisk tænkning er netop brud med den fremtidsforskning, der kun består i at forlænge de eksisterende udviklingslinjer.

En anden grund til ikke at blive puritansk, men at give sig selv og hinanden lov til at svælge lidt i idealbilleder, er den motivation og de drivkræfter, som ulmer heri. Når man føler trang til at protestere over noget, når man handler politisk, f.eks. arbejder med miljøproblemer, så ligger forandringens drivkraft netop i troen på og forestillingen om, at de givne forhold kunne være bedre. Bag den kritik, man udøver, må der altid ligge nogle modforestillinger. Det kan være temmelig befriende for en selv at få øje på det egentlige mål, det positive bag alle de vrede, kritiske ord, der præger det daglige politiske arbejde. Hvis man formulerer utopierne, kan det også i bedste fald være motiverende for andre, som måske vil tænke: »Jamen hvorfor er det ikke sådan?« »Hvorfor har vi det ikke sådan?«

Når man begynder at snakke om utopier, bliver man iøvrigt opmærksom på, hvor få helhedsvisioner og hvor få seriøse diskussioner af sådanne, der er i det etablerede politiske liv. Enten er det noget, vi præsenteres for i tv op til valg, hvor det eneste formål er at overbevise mulige vælgere, og ellers tales der i hverdagen om »realistisk« politik — og så drejer det sig om økonomi og det nærmeste flertal i folketinget.

Også på venstrefløjen har fremtidsvisionerne været sat på smalkost. Der har været to tendenser, på den ene side til at lade de store

mål ligge hen til fordel for de små skridts politik, og på den anden side til at udskyde drømmene, stramme ballerne og vente på den store omvæltning.

Men tilbage til bladgruppen, hvor vi netop skulle til at tage det store, svære skridt fra sværmeriske individuelle utopier til konkrete samfundsomfattende og virkelighedsintegrerede helhedsutopier.

I sandhed en kunst. Det er noget med at skulle konfrontere visionerne dels med et krav om hensyntagen til alles behov og dels med den reelle virkelighed. Altså noget med at skulle til at skære i visionerne uden at drukne dem i det helt flade realpolitiske kompromis.

Et spørgsmål, der dukker op (og vi kan forsikre, at spørgsmålene i denne fase slet ikke vil tage ende), er, om man skal bevæge sig på et mikro- eller et makroplan. Er det kun de store økonomiske linjer, der skal ridses op, eller er det også de mere mellem menneskelige størrelser som f.eks. et pædagogisk program, spørgsmål om hvordan mennesker vil bo sammen, arbejde sammen, lege, et kærlighedsliv osv., der skal diskuteres? Man kunne, for en opprioritering af det sidste, hævde, at økonomisk lighed er en betingelse, men ikke en forsikring om menneskelig frigørelse. Hvor meget lykkeligere bliver vi i et samfund med økonomisk retfærdighed, men med de samme værdinormer, myter og moraler, som vi lever med nu? Man kunne også hævde, at det netop er i dette regi, at utopien har nogle dimensioner i forhold til mere traditionel politisk tænkning. På den anden side er det ikke noget, som er til at stille programmer op for, selv-

om det kan være frugtbart at diskutere. Det er unægtelig nemmere at sige — nu skitserer vi de materielle forhold, som vi mener, giver folk bedst baggrund for selv at finde ud af resten.

Når man skal til at lave den materielle planlægning, er et andet problem så spørgsmålet om behov. Kan vi være sikre på, at de behov, vi føler, er ægte, eller er de »snavset til« af vores opdragelse i et forbrugersamfund? Er vores egne behov bare mellemlagsbehov, eller er de også andres?

Der er simpelthen tusindvis af eksempler på spørgsmål. Et sidste, der kan nævnes, er problemet med at afgrænse sig. Samfundet er så komplekst, at det dårlig er til at finde ud af, hvor man skal stoppe sine beskrivelser. Hvis man f.eks. starter på det lokale plan, hvad så med det nationale, for slet ikke at tale om det globale plan?

Men vi mener altså, at det er nødvendigt at forsøge at trodse alle disse problemer. Resultatet bliver sikkert ikke tip-top første gang, men det er noget, man kan blive bedre til. Det er nødvendigt, hvis ikke utopisnakken kan blive en politisk sovepude. Det kan jo være næsten lige så godt som at spise flødeskumskager, at svælge lidt i drømme... Der er i dag megen indfølelse tale om savn, længsler, gøgl og utopi i bevægelserne, som man godt kan blive betænkelig ved. Hvis man skal undgå den fare, der ligger i utopibegrebet, nemlig at det ender som medie for udløsning af mellemlagsfrustrationer, skal utopierne konkretiseres. Så kan de til gengæld blive værdifulde.

"Risikoen nul hører desværre hjemme i et Utopia. Vinylchlorid er et eksempel, der illustrerer det sidste. Vinylchlorid er nemlig til stede overalt."

Knud Østergård i "Kræftens frie spil".

Synes du utopidiskussionen er for langt ude — så se her!

2.MAJ FOTO

Utopisternes veje

I NOAH har der været diskuteret utopier. F.eks. på et NOAH halvårsmøde. Som altid, når omkring 100 NOAH græsrodder er samlet, er det enormt hyggeligt, og der sker en masse. Alligevel havde vi efter mødet en fornemmelse af at have snakket forbi hinanden. Vi tror uskarpheden hænger sammen med emnet utopi, selvfølgelig.

På et niveau, der er vældig abstrakt, kan der skabes en enighed om, hvordan et godt samfund skal se ud. Sociale mennesker, der uden udbytning af hinanden lever i harmoni med naturen osv. Problemerne opstår, når samfundet skal beskrives nøjere, og når vejen til denne lykke skal beskrives.

Utopidiskussionen er altså ikke alene en målsætningsdiskussion, men har også et perspektiv, der hedder midler til målet.

Det er på den baggrund, vi har lyst til at udstikke nogle tendenser i NOAH-befolkningen, når talen falder på utopier. Vi mener at kunne se nogle praktister, nogen ny livsstilsfolk og materialister.

Disse holdninger til utopier udelukker ikke i alle tilfælde hinanden, og fornuftige blandinger er nødvendige. Opdelingen har til formål at give et overblik. Så det er lettere at se konsekvenserne af at følge én af tendenserne i utopimageri.

Praktister

Den første tendens er praktisterne. Det typiske slogan er: »Nu ikke så meget snak og teori, lad os gå i gang med arbejdet.« Det kan være at lave sund mad uden gift. Altså køb en gård. Lav et økologisk

landbrug. Slut jer sammen med andre gårde og køb et mejeri og producer jeres egen biodynamiske mælk. Opbyg egen salgsforening, osv.

Utopien er den sunde mad, arbejdsmæssigt samvær med andre og et liv i overskuelighed.

Budskabet er, at du kan skabe vilkårene for dig selv i hvert fald på vigtige områder, og de drømme skal du realisere.

Gør du det, vil eksemplets magt få andre til at deltage.

Ny livsstil

Den anden tendens tager udgangspunkt i en ny livsstil. Det er ikke i første omgang de fysiske forhold, der skal ændres. Det drejer sig om at ændre menneskers holdninger. Gennem bestemte erfaringer vokser en bevidsthed om, hvordan man skal leve sammen med andre mennesker. Når sociale holdninger er udviklet, er det en smal sag at indrette de materielle forhold på en hensigtsmæssig måde. Det er ikke bare teori. Folkelige bevægelser som NOAH har gjort en række fælles erfaringer i en ny livsstil.

Bevægelsernes konkrete indhold er meget forskelligt. Generelt er de stort set fælles om at stille krav til

kvaliteten af livet, og bevægelsernes arbejdsform ligner hinanden meget.

For en masse græsrodder er der fælles erfaringer, der vender indad i organisationen. Det viser sig, at man gennem et udømatisk fællesskab kan skabe værdifulde samarbejdsformer med andre mennesker. Det er ikke samfundsforholdene, der er blevet så meget bedre, men det er græsroddernes holdninger, der har udviklet sig.

I NOAH styres vigtige beslutninger igennem et internt blad, der sikrer, at alle kan få indflydelse på beslutningsprocesserne. NOAHs interne blad styrer en omsætning på en halv million kr. om året. Det kan lade sig gøre med den rette indstilling.

Græsrodderne bliver i bevægelserne i mange år, flytter sammen i kollektiver og har mange andre sociale relationer ud over bevægelsens formål. Utopien bygger så på, at det er menneskers indstilling, der kan og skal ændres, og den rette holdning er en forudsætning for et bedre samfundsliv.

Materialister

En tredje tendens er materialistisk.

Det er ikke nok at lave praktiske delutopier.

Det nytter ikke at snakke sig frem til de menneskelige egenskaber, der skal til i et bedre samfund.

Udgangspunktet må tages i, hvad der er grundlaget for al menneskelig aktivitet, nemlig arbejdet. Arbejdet med at skaffe de nødvendige materielle livsfornødenheder til alle.

Men hvad er der egentlig brug for? De basale nødvendige materielle fornødenheder må vi blive enige om.

Derefter drejer utopien sig om en planlægning, der tilvejebringer disse ressourcer, så der i så høj grad som muligt inddrages miljømæssige og økologiske hensyn.

Selvforsyningssamfundet med mindre arbejde og større overskuelighed i produktionen er forudsætningen for, at alle kan leve et bedre liv.

Der er mange NOAH-græsrodder, der ikke bryder sig om at blive puttet i de her skitserede tendenser.

Det er heller ikke pointen. Der er ikke nogen af tendenserne, der er finere end andre. Pointen er, at synspunkterne må klargøres, inden en dialog overhovedet kan finde sted og frugtbar gøre utopimageriet.

En dag i

NOAHTOPIA

God morgen. — Det er efterår, og det stormer udenfor. Søren stikker hovedet ind ad døren og vækker mig. Det er ham, der laver morgenmad i dag. Efter at vi har fået bygget vores nye hus, har jeg fået et helt andet forhold til vejret. Tidligere blev vi bekymrede, når det blæste meget eller blev dødkoldt om vinteren, for så steg olieforbruget lynhurtigt. Selvfølgelig var der noget meget hyggeligt ved at bo i sådan et hus, men det trak ind alle vegne, og det SLUGTE simpelt hen energi.

Vi havde snakket om at bygge nyt hus i et stykke tid, men vi syntes lige så godt vi kunne vente nogle år, til folkene ude på Husisoleringsinstituttet var kommet noget længere med deres eksperimenter.

For et halvt års tid siden gik vi i gang med at bygge, og huset blev færdigt for en måned siden. Det er bygget af specialimpregneret træ, som både isolerer mægtigt godt, men også tillader huset og os at ånde. Og selv om huset ikke er lige så hyggeligt som det gamle med alle krinkelkrogene (men det kan det vel blive en gang med tiden), så er det en rar tanke, at vi kun bruger 1/10 af den energi, vi brugte før — uden at vi har fået det mere besværligt af den grund, tværti-

mod næsten.

Og vores næste fællesprojekt skal være at bygge en vindmølle nede ved fjorden sammen med Kodriverne, som er vores naboer. Vi har allerede en solfanger på taget — så nu er det bare lækkert at vågne op til en rigtig efterårsstorm og kunne nyde naturens vilde kræfter!

Det er sgu meget rart at have sit eget værelse at vågne op i, og at kunne være alene, når man gerne vil det! Selv om vi ind imellem bruger vores egne værelser meget lidt. De allerfleste kollektiver er indrettet som vores — med personlige værelser og nogle få fællesrum. Og så er vi jo fælles om alle værkstedsrummene ved torvet med resten af landsbyens ca. 1000 beboere. Så der er udfoldelsesmuligheder nok. Som regel er det tiden, der mangler. Desværre.

Når man så har fået lov til at vågne på sin helt egen måde i sit helt eget værelse, er det altså også rart at komme ind og spise morgenmad med alle de andre (nå ja, selvfølgelig sover jeg da tit sammen med Allan — men muligheden for at være alene er altså god at have!).

Vi er 12 lige for tiden — 8 voksne og 4 børn. Om nogle måneder rejser Søren 2 år til Bangla Desh, hvor

han skal arbejde. Bangla Desh har stadigvæk ikke fået løst alle problemerne fra dengang, landet led af hungersnød, analfabetisme og overbefolkning.

Men måske kommer hans bror og bor her i stedet. Han er i Angola lige nu og ved ikke rigtig, hvor han vil bo, når han kommer tilbage. Men heldigvis er huset stort nok til, at der kan komme nogle flere og bo her, hvis det skulle være nødvendigt. Og stort nok til, at der er plads til flere børn.

Mens vi spiser morgenmad, snakker vi om, hvad vi hver især skal lave i løbet af dagen. Alle voksne, der er i stand til det, skal arbejde i gennemsnit 4 timer om dagen i 5 dage om ugen. Arbejdet består af alt det, som anses for nødvendigt for, at samfundet fungerer. Det kan være beskæftigelse i produktionen, administrationen, socialforsorgen, i andre lande etc.

Her i huset har vi indrettet os sådan, at vi arbejder ude nogle dage og er hjemme andre. Andre har det på den måde, at de allesammen, de voksne altså, arbejder hver dag i 4 timer — sådan har de det hos Kodriverne f.eks.

Det er jo forskelligt, hvad man synes er rarest. Vi synes, det er bedst på vores måde, for så har man

nogle hele dage hjemme, hvor man kan få gjort en hel masse — og så har vi lavet en meget snedig turnusordning, så vi er hjemme sammen med alle de andre på skift.

Der er 3 hjemme og 5 ude hver dag, her hos os. Det er tilfældigt, at der ikke hos os er nogle hjemme hver dag — enten gamle eller syge som er fritaget for arbejde — men så gør de jo så megen anden gavn.

De to store børn er i skole 4 dage om ugen; om onsdagen er de hjemme og deltager i arbejdet her. De to mindste bliver passet hos os i dag, sammen med de små børn fra 6 andre kollektiver, som vi udgør en gruppe sammen med. Det med børnepasningen går på skift. Det er mægtigt rart — både at have børnene en hel dag en gang imellem og også at slippe for det.

I dag skal jeg ud. Jeg arbejder på Ernæringsinstituttet inde i byen, 10 km herfra. Som regel cykler jeg derind på en af landsbyens cykler, men i dårligt vejr (eller hvis jeg har travlt) tager jeg en minibus. Landsbyen ejer 10 minibusser med plads til ca. 11 i hver, og man kan bare tage dem, hvis man skal noget — dog med den betingelse, at der skal være mindst 8 personer i den, før man må køre. Det er selvfølgelig ikke så godt, hvis man har travlt — men det har vi nu sjældent, sådan rigtigt. Der er nu også nogle motorcykler til det formål, men det er hyggeligere at køre flere sammen. Hvis man skal langt væk og bruge en minibus i flere dage, må man tage det op på landsbymødet, som vi holder hver tirsdag aften med repræsentanter fra hver gruppe. Så finder vi sammen ud af, om det er i orden.

I dag cykler jeg altså. Det tager lang tid, fordi det blæser sådan. Godt, man ikke skal være der på et bestemt tidspunkt!

Jeg arbejder sammen med Anne og Michael, som også er fra min landsby.

Lige dyldigt hvad man ar-

bejder med, er man som regel 3 eller 4 sammen i en gruppe. Det er tit rarere end at arbejde alene, og det gør også, at ideerne som regel blomstrer, fordi man supplerer hinanden. Og også, at man undgår de værste brølere, for hvis man gør en eller anden fejl, er der som regel en af de andre, der opdager det.

Lige for tiden er vi ved at undersøge næringsindholdet i 20 nye hvedesorter, som vi har fremavlet. Vi samarbejder med institutter i andre byer og andre lande, og på den måde håber vi at finde frem til, hvilke sorter, der er bedst at bruge hvor. Der er kommet mægtig gang i denne form for forskning, efter at man besluttede, at der kun må bruges kunstgødning og pesticider i yderste nødstilfælde. Og det har virket godt — høstudbyttet er næsten lige så store som dengang, man udbyttede jorden og menneskenes miljø på det groveste. Det er fantastisk at forestille sig, at det har været sådan engang!

Det er et spændende projekt — dels fordi vi forhåbentlig kan finde frem til nogle bedre sorter, dels fordi det giver en masse muligheder for at rejse rundt i verden. Jeg har planer om at tage til Tanzania næste år — nu må vi se. Det kommer lidt an på, om Allan og jeg beslutter at få et barn mere eller ej.

Anne, Michael og jeg har arbejdet sammen i 4 år. Anne og jeg har læst sammen, og så blev vi placeret i en gruppe sammen med Michael, som havde arbejdet i 5 år på det tidspunkt, i en anden gruppe. Vores gruppe skal altså opløses om et år — så skal Anne og jeg starte hver vores nye gruppe op (hvis jeg altså ikke skal ud at rejse), og Michael skal have et års orlov. Det er et mægtig godt system, synes jeg. Man får del i nogle af de gamles erfaringer som ny, og man arbejder ikke så længe sammen, at man kører trætt

i det. Jo, selvfølgelig kan man da godt få lov til at fortsætte i en gruppe, hvis det går godt, og man gerne vil det.

De, som er hjemme, arbejder i huset og på markerne. Vi har nogle marker med hvede og rug sammen med nogle andre kollektiver. Og en stor køkkenhave med alverdens grønsager. Det er lækkert at dyrke så meget selv. Det er lidt forskelligt, hvor meget man dyrker. Men de fleste dyrker sådan cirka til eget forbrug af de vigtigste afgrøder. Det er vigtigt med nogle ordentlige grønsager — og når man selv har dyrket dem, ved man, at de ikke er fulde af gift. Af den grund er det også meget begrænset, hvad vi importerer af frugt og grønsager. Og man behøver det jo egentlig heller ikke. Hvis man først begynder at interessere sig lidt for det, finder man jo ud af, at man kan dyrke alle mulige lækre ting her i landet.

Vi har også nogle køer og høns og får. En sjælden gang slagter vi, og så er der stor fest. Men til daglig spiser vi sjældent kød. Det er spild af proteiner og naturens dyrebare ressourcer.

Men når der er fest, så gør vi også noget ud af det! Vi fester ofte og gerne! Og de allerfleste fester er for alle, både børn og gamle og dem ind imellem. Det er så dumt at splitte folk op efter alder altid. Man kan lære så meget af hinanden...

Vi havde en stor fest for et par uger siden. Hele landsbyen holdt høstfest. Når det er høst, hjælper alle til. Så går ingen ud og arbejder, undtagen det allernødvendigste, før høsten er i hus. Men så skal der også festes bagefter! Næsten alle deltager med et eller andet. Teater eller gøgl eller musik. Der er masser af tid og værksteder og muligheder for at arbejde med sådan noget, hvis man har lyst. Og det har de fleste!

— Jeg kommer hjem fra arbejde ved 6-tiden. Så har

de »hjemmegående« lavet mad, og vi samles allesammen og spiser og fortæller, hvad vi hver især har lavet og oplevet i løbet af dagen. Søren og Allan er dem, der fortæller mest lige for tiden. De er ved at starte en brødfabrik. De fleste folk her i landsbyen bager deres brød selv, men vi fandt ud af på et landsbymøde, at det ville spare noget tid og energi, hvis man organiserede en fælles produktion. Og hvis vi bare bager brødet, som vi selv vil have det, kan det selvfølgelig blive lige så godt, som hvis vi bager hver især — næsten.

Vi ville gerne lave en helt kollektiv produktion. Der var 10, der startede fabrikken op. De er lige begyndt at bage — efter sammen at have fundet ud af, hvordan alting skal organiseres. Det tager selvfølgelig tid, når så mange skal blive enige — men så er der heller ikke nogen, som føler sig trådt på bagefter.

Det er ikke al produktion, som er så demokratisk. Nogle, især store fabrikker, er stadig indrettet, så nogen bestemmer mere end andre. Men vi prøver at demokratisere mere og mere, dels ved at omlægge produktionen, så den bliver mere decentral, og dels ved at øge medbestemmelsen på de enkelte arbejdspladser. Det er så træls at arbejde med noget, som andre har bestemt for en i alle ender og kanter.

Om aftenen stryger alle folk til møder, spiller musik og teater, leger og lægger børn i seng, snakker til langt ud på natten, eller hvad man nu kan finde på.

Jeg skal til møde i aften. Jeg er med i landsbyrådet i år. Der bor omkring 1000 mennesker i vores landsby — det er vist en gennemsnitsstørrelse. Vi er delt ind i 16 grupper, og hver gruppe sender en repræsentant til rådet for et år ad gangen. Der er en overlapningstid på et par måneder, så de gamle kan sætte de nye ind i arbejdet, og der er to, der bliver et helt år me-

re, så der ikke bare er nye folk.

I aften skal vi snakke om, hvem der skal repræsentere vores landsby i egnsrådet til næste år. Hver egn består af ca. 40.000 mennesker, med en centrumsby og nogle landsbyer rundt omkring. Inde i centrum bor der nu ikke så mange. Det er mest kontorer og institutter og uddannelsessteder, alt sådan noget, som er fælles for hele egnen og smart at have samlet et centralt sted. Hver egn består af ca. 50 landsbyer, som så hver sender en repræsentant til egnsrådet. Det er for to år af gangen, men ellers er systemet det samme. Der er nogen, der vil foreslå mig, men jeg tror nu ikke, jeg vil. Så skal man slet ikke deltage i det almindelige arbejde i to år. Og det vil være lidt trist, synes jeg.

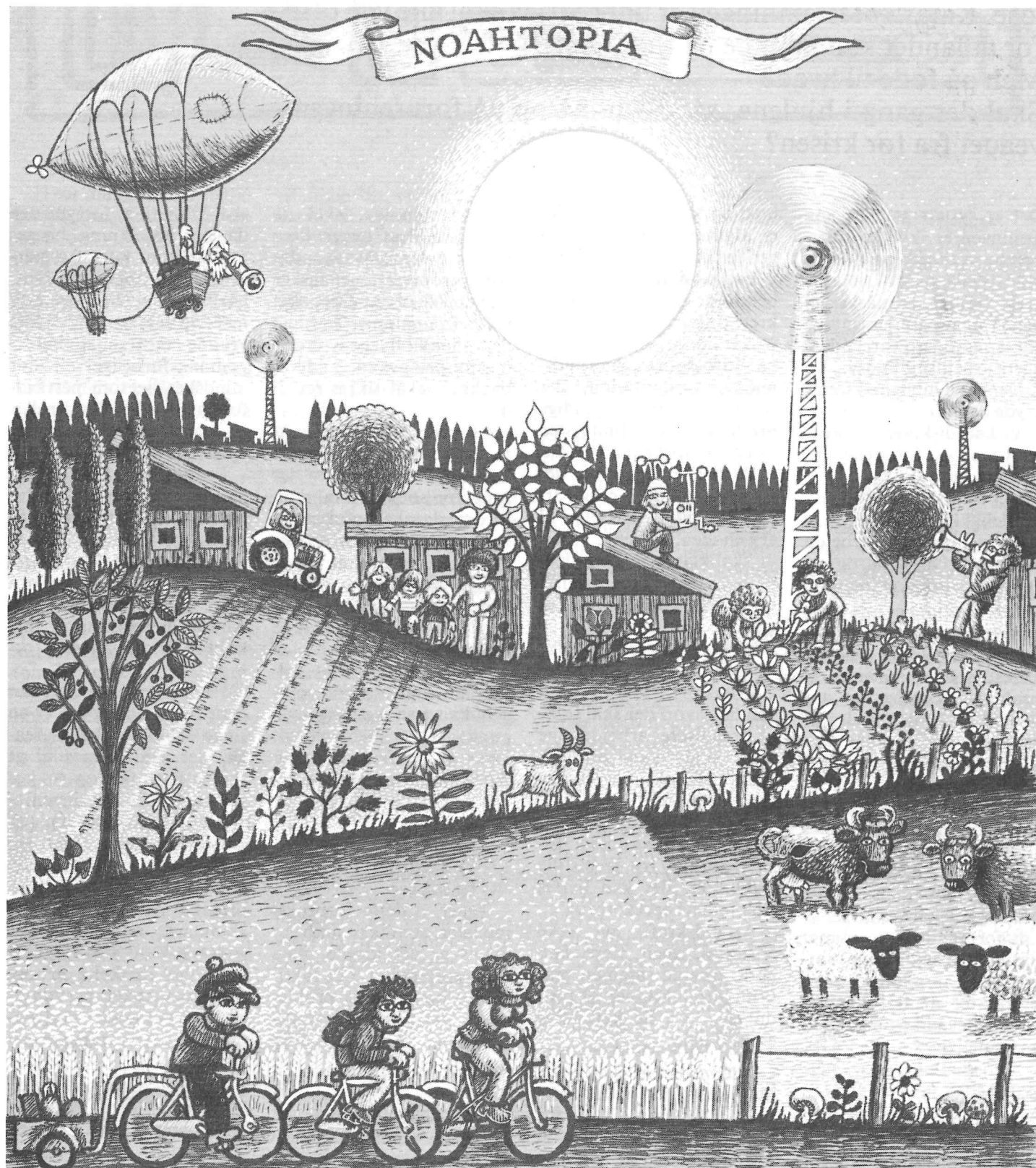
Der er sikkert andre, der har lyst. Men vi har meget få egentlige pampere, sådan i gammeldags forstand, fordi folk skal skiftes ud så tit. Til gengæld er alting blevet meget mere decentraliseret, end det har været før, så der er ikke så forfærdelig meget, man skal sætte sig ind i — det kan sagtens lade sig gøre, at folk kun er rigtig aktive i to år af gangen.

Repræsentation i landsregeringen foregår på samme måde. De sidder også for to år af gangen — men i virkeligheden har de ikke ret meget at lave, fordi de fleste beslutninger bliver taget på egns- eller landsbyniveau.

Vi har snakket om i vores landsbyrepræsentantgruppe, at det kunne være skægt at flikke en utopi sammen. Prøve virkelig i detaljer at finde ud af, hvordan et idealsamfund skulle se ud. Egentlig fungerer vores nuværende samfund jo meget godt — det er vi allesammen enige om. Men det kan jo altid blive bedre. Jeg ved ikke, om vi får det gjort. Men det kunne være skægt at prøve.....

"Ja det er ren utopi at tro, Utopia skulle være til
Selv om jeg inde i mit hoved kan rejse lige hvorhen jeg vil."

C.V.Jørgensen

En beregnet utopi

Samfundet er i krise. Gælden til udlandet vokser time for time. Industrier krakker. Flere hundrede tusinde er arbejdsløse. Katastrofestemningen er udbredt, vi skal alle yde ofre, for at landet kan komme på fode igen.

Men på fode til hvad?

Skal der gang i hjulene, så vi kan nå op på forureningsniveauet fra før krisen?

Det er systemets krise, og løsningen er ikke en tilbagevenden til tidligere tiders industrielle produktionsniveau. Så har du måske arbejde, men også en ringere natur, dårligere varer, dårligere arbejdsmiljø osv.

Der er en mulighed for at bryde denne onde cirkel.

Vi kan diskutere seriøst, hvordan vi tilrettelægger et bedre samfund.

Det behøver ikke at være uendeligt kompliceret.

Al menneskeligt arbejde drejer sig dybest set om at skaffe nogle livsfornødheder, selvom det kan være vanskeligt at afgrænse, hvad der er nyttigt arbejde. Ligesom det kan være et problem at udvælge den teknologi og udnyttelse af naturen, der på lang sigt ikke uopretteligt ødelægger naturgrundlaget.

Den teknologi, der skal opretholdes eller udvikles for at producere de nødvendige produkter, skal udformes efter principper omkring genanvendelse, så lidt forurening som mulig, optimalt arbejdsmiljø, højere grad af selvforsyning, produkter af høj kvalitet og lang levetid og med bred anvendelighed.

Vores behov

Altså udgangspunktet er, at den danske befolkning har nogen basale behov for

mad og tøj og boliger, der er afgørende forudsætninger for livets opretholdelse.

Lad os finde ud af, hvad behovene er for disse konkrete ting.

Når det er fastlagt, så lad os udfolde en samfundsmæssig organisation, der sikrer, at denne nødvendige produktion kan finde sted på en forsvarlig måde.

På den måde bliver der en portion nødvendigt arbejde, som alle har pligt til at deltage i. Kedeligt arbejde skal klares gennem den solidariske arbejdspligt. Ingen skal kunne leve af at udbytte andres arbejde, så arbejdet udføres overfor fællesskabet.

Princippet skal være, at den tid, hvori der skal foregå organiseret arbejde, lige netop skal dække produktionen af de nødvendige fornødheder til alle.

Den tid, der frigøres, kan bruges til at dovne. Eller man kan frit fremstille produkter, der kan byttes eller indgå i eget forbrug.

Arbejdskraft må ikke ansættes, men flere kan godt arbejde sammen omkring produktionen af produkter, hvis de kan blive enige om det.

I denne del af samfundslivet skal der ikke være smålige begrænsninger for opfindsomheden. Kan nogen finde ud af at bygge

sejlbåd sammen, skal de have lov til at bygge flere og bytte med, hvad andre foretagsomme mennesker kan producere. Der skal være frie rammer her, og dem, der vil bygge lyserøde plastikspringvand i deres baghave, skal sikres ret til det.

Et springende punkt er at få defineret de nødvendige behov. Hvor meget er der brug for som et minimum til den danske befolkning, og hvor mange arbejdstimer skal der bruges for at skaffe disse livsfornødheder med den valgte teknologi? Behovene skal ikke fastsættes for snævert.

Ser vi nøjere på et delområde som madforsyningen, kan man tage udgangspunkt i gennemsnitstal. Hver af de fem millioner danskere spiser om året:

68 kg kornprodukter

45 kg kød

120 kg mælk

71 kg kartofler

45 kg sukker

Tager vi dette forbrugsmønster, som ikke nødvendigvis er det ideelle, men som repræsenterer de faktiske forhold, bliver problemet at skaffe disse ressourcer tilveje på en forsvarlig måde.

En økologisk produktion

Følgende principielle overvejelser kan da gøres. Der

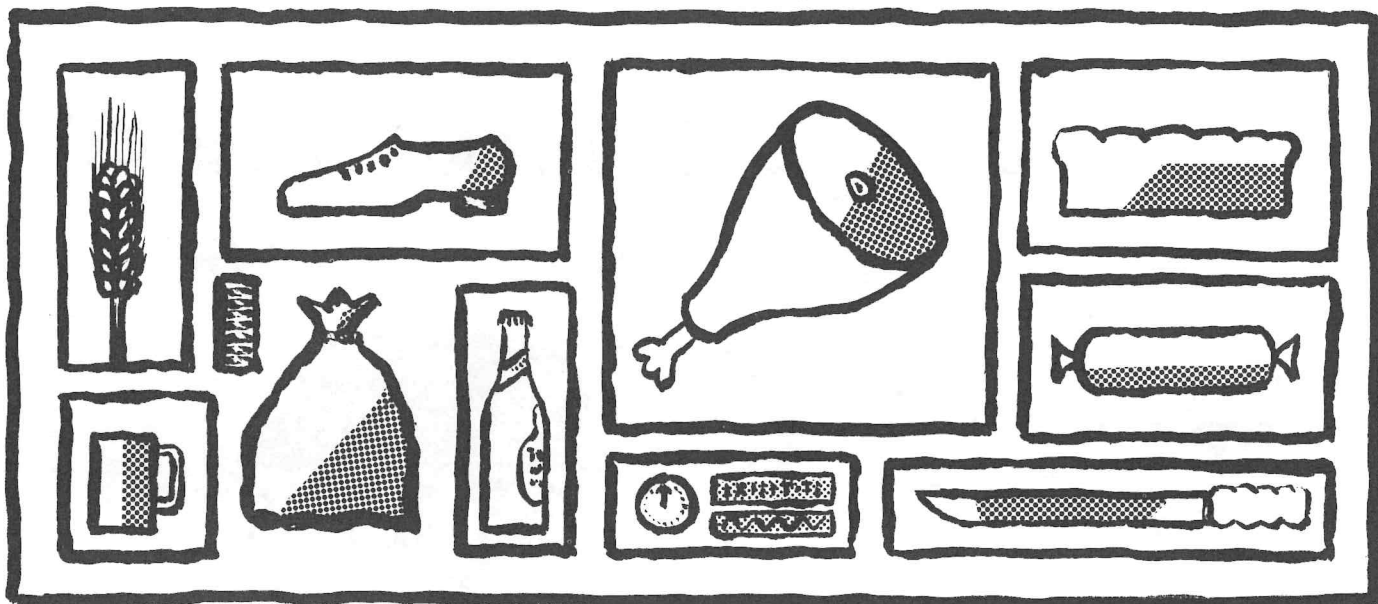
skal årligt til at forsyne den danske befolkning bruges 416.000 tons korn fra marken, fordi noget går tabt, når kornet skal formales til mel. Da vi af en lang række grunde mener, at kunstgødningsforbruget bør mindskes ligesom pesticidforbruget, så er det rimeligt at regne med, at kornudbyttet pr. hektar halveres.

For at dyrke den nødvendige kornmængde skal der bruges 150.000 hektar landbrugsjord eller ca. 5% af det nuværende landbrugsareal. Så vil der være korn nok til at brødføde den danske befolkning i forhold til det nuværende forbrug.

På samme måde kan man regne ud, at det er en ringe del af landbrugsarealet, der skal bruges til at skaffe kartofler og sukker nok til hele befolkningen.

Nu er det ikke alle dele af landbrugsarealet, der er lige velegnet til at dyrke alle afgrøder. Hvede dyrkes optimalt i sydøstlige dele af Danmark, mens kartofler trives i Vestjylland. Disse naturlige forskelle er det hensigtsmæssigt at udnytte, og det er derfor nødvendigt med et transportsystem.

Landbrugsarealet i Danmark bruges i overvejende grad til at skaffe foder til dyrene.

Hvor mange dyr er der egentlig brug for, til at forsyne den danske befolkning?

Med samme ræsonnement som for korn skal der bruges 225.000 tons kød og 600.000 tons mælk om året. For at producere den nødvendige mælk, så skal der være et par hundrede tusinde køer, og oven i det nødvendige antal kalve og ungdyr til at opretholde bestanden. Hvis dyrene ikke skal presses så hårdt i ydelse som i dag, vil ca. 1 mill. stykker hornkvæg være en rimelig bestand. Og det er en trediedel af, hvad der er nu. Det kvæg vil give en slagtevægt på ca. 60.000 tons kød om året.

Det manglende kød i forhold til det nuværende forbrug kan skaffes ved at have en produktion på 2 mill. svin, hvad der er en femtedel af, hvad der er nu. Foderet til disse dyr kan sagtens dyrkes på danske marker, så import af foder er ikke nødvendig.

Det er selvfølgelig ikke gjort med det.

Landbrugets produkter skal bearbejdes videre, og selve landbrugsproduktionen skal bevare en grad af mekanisering. Kornet skal males, der skal bygges mejetærskere og traktorer, og der skal skaffes energi, for ideen er ikke, at alt arbejde skal være manuelt. Kravet

til disse dispositioner skal være, at de i så stor udstrækning som muligt kan foregå i det lokale samfund. I princippet skal maskiner være af en sådan enkelthed, at de kan produceres og repareres lokalt.

Det lokale samfund kan bestå af enheder på ca. 40.000 mennesker, der så igen er opdelt i mindre enheder. De 40.000 skal udgøre en samfundsenhed, der er i besiddelse af alle væsentlige funktioner, så der opretholdes en så høj grad af selvforsyning som mulig. Det vil i eksemplet med fødevarerne sige, at de produceres i det omgivende landbrug og forarbejdes i lokalsamfundet, og nærings saltene skal i så stor udstrækning som muligt vende tilbage til landbruget.

Og så videre...

Eksemplet skal illustrere, hvordan man kan planlægge produktionen i detaljer.

Når beslutningerne om mængder og teknologi er taget, er det i princippet en enkel sag at udregne, hvor mange arbejdstimer der er brug for til at skaffe de nødvendige fødevarer.

Efter samme retningslinier som for mad skal andre dele af den basale produktion behandles, og der er nok af spørgsmål.

Skal det nødvendige tøj

produceres af uld, importeret bomuld og syntetiske fibre?

Skal boligerne bygges af træ, mursten og beton?

Skal emballage være af glas, papir og plastik?

Skal tilstrækkeligt papir skaffes ved tilplantning af arealer med hurtigt voksende træer?

Skal der være en kemisk produktion af f.eks. sæbe?

Og mange flere spørgsmål, der er svære at besvare, men lige så svære at komme uden om. Ideer om, hvordan hele produktionen skal indrettes, er nødvendige forudsætninger for en økotopi om det danske samfund.

I princippet skal lokalsamfundet være selvforsynende, men nogle råstoffer og produkter kan ikke skaffes lokalt, men er alligevel forudsætninger for at opretholde et rimeligt teknologisk stade. Lokalsamfundet må altså i nogen udstrækning producere overskud af varer med henblik på bytte.

Overskud må der også til for at kunne importere vigtige råstoffer som metaller til landet. Det samme gælder energi, selv om selvforsyningsgraden kan øges betydeligt. Importens omfang og nytte må ses i relation til lokalsamfundets lyst til at opretholde en merproduktion.

Hvem skal bestemme?

I princippet skal beslutningerne tages i de lokale samfund på kollektiv basis, og beslutningerne skal dreje sig om et minimum af nødvendige forhold. Beslutningsprocesserne skal demokratiseres uden skelen til, at tidsforbruget bliver stort, og effektiviteten ringe. Visse beslutninger nødvendiggør en statslig aktivitet. Importen må styres centralt. Det samme gælder visse vigtige produktioner f.eks. af kommunikationsmidler. For at stække den centrale magt, skal denne ikke have et selvstændigt økonomisk grundlag ud over, hvad landets 125 lokalsamfund kan blive enige om.

Pyha.

På det her niveau kan vi stille flere spørgsmål, end vi kan besvare.

Hvordan ændrer vi indstilling mod en kollektiv bevidsthed?

Kan en utopi laves i Danmark alene?

Hvad med kriminalitet i økotopia?

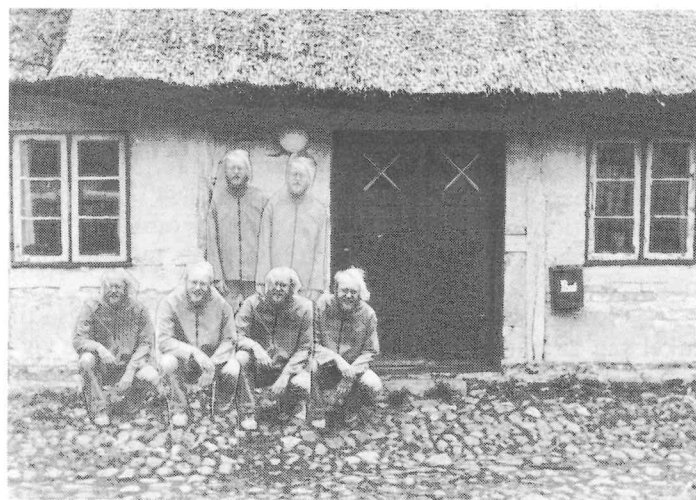
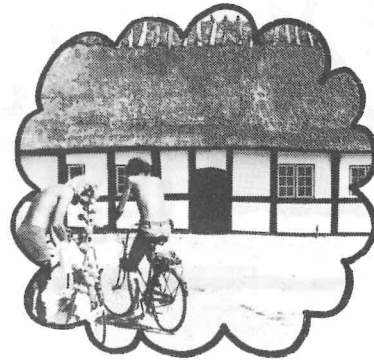
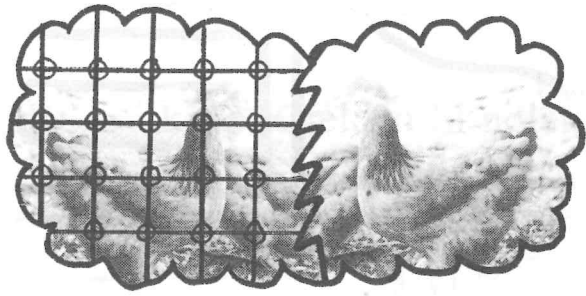
Skal alle lave alt — kan alle lave alt?

Er en central planlægning og effektiv styring ikke en nødvendighed?

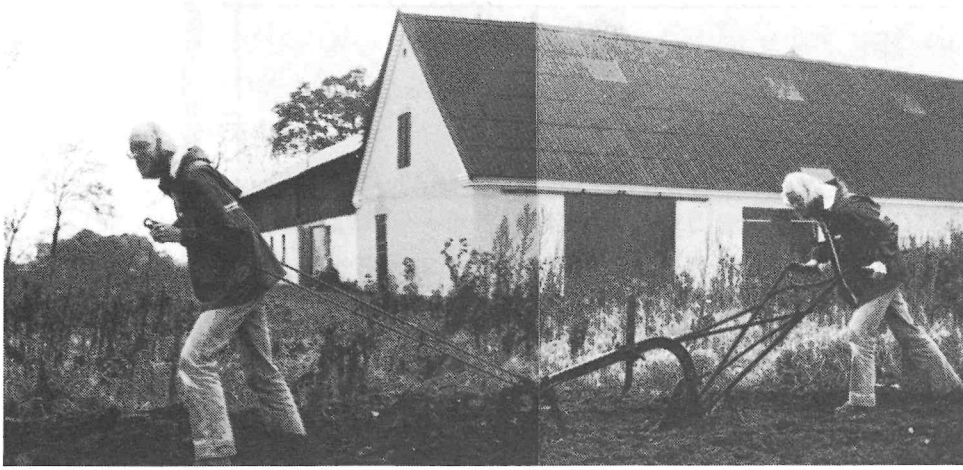
Hvorfor skal NOAH formulere en utopi, har vi det ikke godt nok?

Hvad mener du?

Utopi i hverdagen

»Produktionskollektivet«

man kan være
HÅRDT spændt for

tætheden
SLIDER
på nerverne

-men samværet giver mulighed for
at opleve sig selv i flere roller

Det er en begrænset del af utopierne, vi har her, men i produktionskollektivet er der nok mulighed for gennemførelse af mange af vore dagligdags drømme: nedbrydning af skel mellem arbejde og fritid, selvforsyning, følelse af eget værd i forhold til arbejdet, socialt fællesskab osv. osv.

Når nu kollektivet og specielt prod.koll. giver os disse muligheder, hvorfor er vi så ikke mange flere, der er kollektivist? Det hænger nok sammen med manglende økonomiske muligheder, fordi disse steder (gårdene) er frygtelig dyre — men vel også med en frygt for ikke at kunne fungere i et så stort 24-timers fællesskab — mange er mer' bange for at komme til at skændes i et kollektiv end eksempelvis i et parforhold.

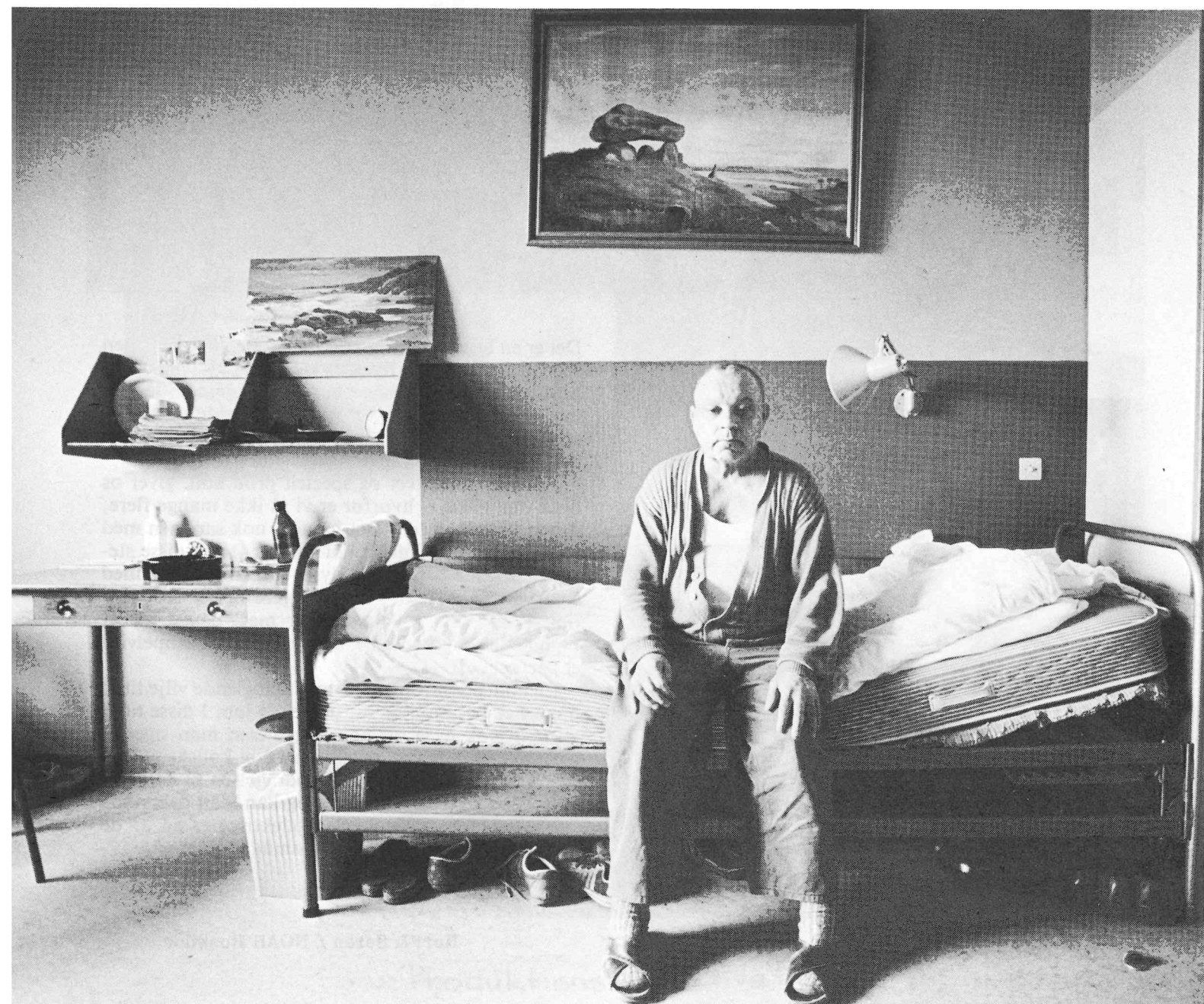
En anden hindring kan være manglende vilje til at opgive et evt. godt og udfordrende job. I disse tider vil man nok også betænke sig, inden man siger et sikkert job op for at satse »alt« på et kollektiv. Den største hindring er dog nok opdragelsen til kernefamilien, »lykkesmeden« osv., og kan man overvinde den, mener vi, produktionskollektivet er en af de bedste måder at realisere sine »små« utopier på.

Kurt & Søren / NOAH Roskilde

"Vi har anset det for formålstjenligt at skitsere et fremtidssamfund, der ikke er så utopisk, at virkeliggørelsen af det er helt udelukket."

Oprør fra Midten.

Inden du bliver træt af at læse om utopier — så se her!

2.MAJ FOTO

DET FØRSTE »MILJØTRÆF« afholdtes på Askov højskole i august 1980. Oplægget var dengang et forsøg på at samle miljøbevægelserne i en landsdækkende organisation. Formål: større indflydelse via de parlamentariske organer. Forslaget om centralisering blev forkastet — »miljøbevægelserne er forskellige og skal blive ved med at være det!« blev konklusionen.

Men det var en god ide at samles, udveksle erfaringer og skabe bedre muligheder for samarbejde. Og sådan gik det til, at græsrodderne besluttede at mødes en gang om året fremover.

I den ånd afholdtes også træffet, der i år hed »miljø- og græsrodstræf« — en understregning af, at »miljø-rødder« også kan have glæde af at snakke med andre rødder — og omvendt.

Miljøtræf - en ny livsstil

Tænk at vi alligevel fik en plads, selvom pladsbilletterne havde været udsolgt allerede for to dage siden. Tilfredse lænede vi os tilbage i sæderne og lod dagens og ugens begivenheder sætte sig i bevidstheden om, at der var 5 timer til vi nåede Løjt — oceaner af tid til både at få styr på hinanden og diskuteret temaforslagene til træffet. Ingen af os havde jo deltaget i de to tidligere møder.

Mine øjne bevægede sig ud over de fugtige, pløjede marker, og mens de tidlige efterårsfarver lagde sig blødt ind i min krop, nåede Lises stemme mig fra den anden verden.

Samtalen gled over i velkendte baner: arbejdet i NOAH som livsstil betragtet, bevægelsernes styrke baseret på folks egen aktivitet — ikke på opgaver, vi pålægger hinanden, personligt engagement som i gang sætter af aktivitet, NOAH-grupperes mulighed for at arbejde tæt på sig selv...

På »Prins Joachim« var snakken nået til træffet, men da NOAH-Glostrups nye blyavis lå på bordet, fik vi i stedet en snak om

tungmetaller i markchampion med en interesseret dame.

Da vi lang tid senere skulle indkvarteres i den sønderjyske ferieby, var køen lang. Vi smuttede ind i et af de små huse, hvor nogle af de tidligere ankomne bød på te og hjemmelavet marmelade. Forkortelser og sære navne havde præget det udsendte materiale, og nu røg nogle opklarende bemærkninger over bordet: Rodnettet, forklarede Linda, var et lille stencilret alternativt blad, som huserede i Brædstrup og iøvrigt kørte på pumperne — og Danske Vindkraftværker var aldeles ikke en underafdeling af ELSAM, men en forbrugerorganisation for vindmølleejere og andre interesserede, belærte Kåre os.

Nede i fælleshuset var der samba. Vi vinkede til nogle andre NOAH-folk, men sneg os selv »hjem« for at nyde en stille godnatbajer før sengetid.

Et par timer senere sad vi stadig og drak godnatbajere sammen med vores husfæller, to fra »Folk i Birkerød«, en fra manderådgivningen og en fra Thylejren,

mens kønsrollediskussionen gik højt og latteren sitrede under huden.

— 180 mennesker er mange at placere i et plenum, men det lykkedes alligevel at få præsenteret ikke mindre end 15 temaer i løbet af lørdag formiddag. Spændende ting. Lise, Lucette og jeg placerede os let på hver sit tema for at få et bredere indtryk.

Jeg så rundt på gruppen. Der var vel ti stykker, der ligesom jeg havde haft lyst til at snakke lokalsamfund som utopi. Forskellen fra et NOAH-halvårsmøde var pludselig iøjnefaldende: aldersforskellen var måske fra 20 til 50-60 år, og det var sværere at finde et fundament for diskussionen. Ikke desto mindre bragte snakken mig snart tilbage til sidste halvårsmøde: hvad forestiller vi os om produktionen i lokalsamfundet? Skal vi lave andelsmejerier? landbrugskollektiver? eller hvordan?

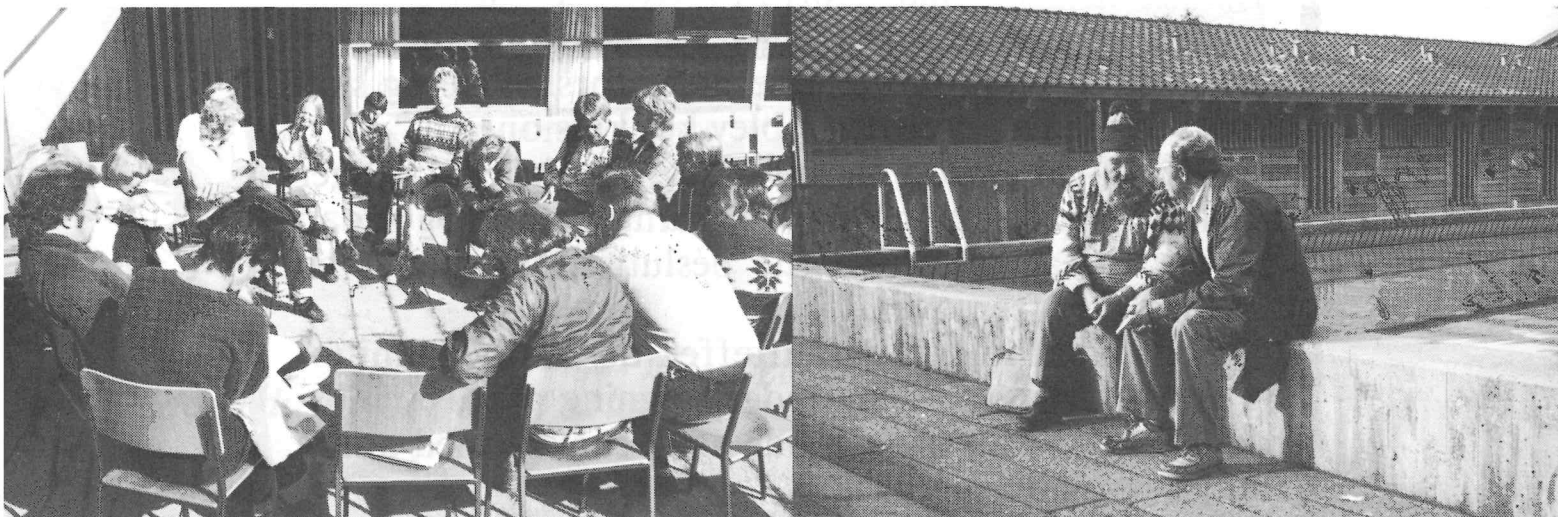
Her fik jeg en fornemmelse af, at vindkraftfolken havde en styrke. De havde tydeligvis snakket en del om emnet i forvejen — vel nok udsprunget af deres or-

ganisering omkring en konkret utopi — vindmøllerne.

Nok var der uenigheder i gruppen — »du kan da nok forstå, at indkøbsforeninger tager brødet ud af munden på den lille købmand«. Men rart var det, at Max sad der på alder med min far, men talte om værdier, som også er mine.

Mens jeg havde spadseret rundt i det ufuldstændige landsbybillede, som snakken tegnede, var fyren fra Thy begyndt at fortælle om sit bageri, der var bygget op af »aflagte« maskiner: »... og med indførelsen af chips alle vegne får vi masser af muligheder for at overtage et skrottet produktionsapparat og bruge det på vores måde; det eneste, jeg måtte lave selv, var ovnen...«

I frokostpausen forsøgte vi at få lidt hold på indtrykkene. Lise havde været i gruppe om flad struktur — det ku' være mange ting, viste det sig: »— f.eks. har Danner-kvinderne gennemstrukturerede beslutningsprocesser — alle i huset snakker alt igennem, og enkelte repræsentanter tager de endelige beslutninger; mens Galebevægelsen hol-

der helt åbne stormøder, hvor enhver kan komme lige ind fra gaden og deltage.»

De havde snakket om, at det, at vi organiserede os så forskelligt, selvfølgelig hænger sammen med vores forskellige betingelser. Galebævegelsens meget flade struktur fungerer godt, fordi de aktives egne erfaringer med undertrykkende forhold er så centrale i bevægelsen. Folk har mærket på deres egen krop, hvad det drejer sig om — derfor bliver møderne så personligt betydningsfulde og engagerende. Omvendt var Danner-kvinderne godt tilfredse med deres struktur, fordi det kræver noget helt andet at få et hus til at fungere i dagligdagen.

Lise filosoferede lidt over udbyttet: »Forskellene gjorde det svært at sammenligne, men vi forstod, hvad hinanden mente, fordi vi også havde fælleserfaringer. Flad struktur, som kræver gensidig tillid og tolerance, opdragelse til ansvar — men også problemer: skjult lederskab. Nogle knokler i det daglige, mens andre fører ordet og tager de store beslutninger.»

Her greb Lucette tråden. Hendes varme øjne lyste, mens hun fortalte om dynamikken i »medieskrækgruppen«. Der havde været

15 personer med vidt forskellige erfaringer fra medieverdenen. Spændingsfeltet mellem professionelle journalister og græsrodderne var blevet konstruktivt. Måske fordi alle jo var der af sympati for græsrodssagen, selv om udgangspunkterne var forskellige.

Journalisterne klagede over, at græsrodderne aldrig var til at få fat i — de havde jo ingen leder! og at de heller ikke var gode nok til at bruge de aktuelle begivenheder. Manglede professionalisme.

På det punkt konkluderede Lucette, at det ikke var græsrodderne, der skulle være prof — de har vi jo de prof til.

Det må være arbejdsmetoden og kontakten, der skal forandres, og der var da også forslag til det i græsrodsstil. F.eks. altid at være to om arbejdet, så man kan støtte hinanden mod at blive løbet over ende.

Mennesker, initiativer, forsøg på at koble indtrykkene til livet derhjemme... Alt cyklede rundt i mit søvnfattede hovede. Da jeg sank ned i en sofa ved siden af Lone fra Århus nærradio for at se billeder fra »Alternativt Norden«s udstilling, faldt jeg fluks i søvn.

Båndfræset, som det kaldtes, lokkede dog fra

underetagen, og et par enkelte danse blev det da til. Men måske havde folk det generelt ligesom jeg, eller også savnede de folkemusikken, for den helt store fest blev det vist ikke til.

Til gengæld sagde stjernehimlen spar to til hvad som helst, og havde det ikke været muligt at afregere til musikken, så lagde mørket sig tæt om dagens oplevelser og lod sanserne opleve dufte, fugt og stjernebilleder i en styrke, så harmonien et øjeblik følte total.

Als dukkede frem af morgentågen, mens gruppefremlæggelsen af formiddagens tema nåede til »kreativ udfoldelse«. Den seriøse fremstilling af »nødvendigheden af en mere tydelig, farverig og engagerende fremstilling af budskabet« blev pludselig afbrudt. To malede indianere og en kappeklædt ridder med et kosteskaft højt hævet brasede ind gennem plenum. I to minutter var alt kaos, og bagefter var hele den forreste række iklædt krigsmaling, mens resten var flade af grin — et ægte anarkistisk indslag i det ellers strukturerede fællesmøde.

Latteren løste op i morgenansigterne, så de blev genkendelige gennem malingen. Der var efterhånden

mange, som kunne placeres i en organisation, og sågar en del, som kunne sættes navne på. Lise og jeg blev enige om, at det måske i virkeligheden var det, der var en væsentlig styrke ved træffet: at man, når man kender nogle mennesker i de andre organisationer, meget letter fokuserer på lighederne end på forskellene.

Formiddagens teaterindslag havde sat gang i den uplanlagte aktivisme. Nogle fra karnevalsgruppen arrangerede en »græsrods-maskine« længere nede på plænen. Alle stod i vild forvirring og lavede hver sin stødvis bevægelse. Oppefra lignede det en stor mekanisk enhed.

Og det var træffet. En blanding af organiseret og uorganiseret. Snak om det, den enkelte havde lyst til at snakke om. Tid til det vigtige — de personlige kontakter udover gruppe- og plenumsnak. Essensen af græsrodsarbejdet: de udflydende grænser mellem udadvendt aktivitet og råhygge.

Lise, Lucette & Pia